

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2012

ESTONIAN

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 20 June
Morning, 9:30 - 12:30**

Loe läbi alljärgnev tekst ja vasta küsimustele ülesannetes I, II ja III. Kõikidele küsimustele tuleb vastata eesti keeles. Kokku on võimalik saada kuni 100 punkti

MIKS ME USUME MUINASJUTTUDESSE?

1. Uskumine traditsioonilistesse paranormaalsetesse nähtustesse on järjekordne näitaja, mille poolest Eesti kuulub Euroopa edetabelite tippu. Tõsielusari „Selgeltnägijate tuleproov“ on juba mitu hooaega järjest figureerinud vaadatuimate saadete hulgas. Uue aasta saabudes võib märgata, kuidas meediakanalid lausa upuvad ennustustesse – lehti vallutavad Igor Mangi horoskoop ja Edgari kaardipanekud; tulevikuekspertidena esinevad nii numeroloogid kui maailmalõpu ennustajad. Nii ei tasu imestada, et ka nõiduslik alternatiivmeditsiin võistleb edukalt teaduslike ravimeetoditega. Eestlased ja teised tublid eestimaalased on küll suhteliselt leiged suhtumises religiooni, ent kuidas seletada meie erakordselt palavat kirge ennustuste, paranormaalse tegevuse ning üleloomulike võimete vastu?

2. Paranormaalset uskumused jaotatakse laias laastus kahte gruppi – religioossed ja traditsioonilised paranormaalset uskumused. Esimesse gruppi paigutuvad tõekspidamised, mis on iseloomulikud kristlikule doktriinile – näiteks uskumine Taevasse ja Põrgusse. Teine grupp hõlmab aga kõiki teisi sündmusi, fenomene ja võimeid, mida peetakse looduseadustega vastuolus olevaks. Sinna alla kuuluvad näiteks nii meeltevälise tajuga seotud võimed (selgeltnägimine, telepaatia), horoskoobid kui ka maagiline tervendamine.

3. Euroopa keskmisest mõnevõrra suurem usk traditsioonilistesse paranormaalsetesse nähtustesse on peale Eesti iseloomulik ka teistele postkommunistlikele ühiskondadele. Põhjuseks on arvatud religiooni mahasurumist kommunistlike režiimide poolt, mis asendas kristluse teiste paranormaalsete uskumustega, aga ka näiteks õigusjärgsuse otsimist millestki muust kui riigist. [---] Kuigi mõned postkommunistlikud ühiskonnad, nagu näiteks Eesti ja Läti, seisavad religioossete uskumuste poolest Euroopa edetabelis viimaste hulgas, ei saa siiski väita, et see on tingitud pelgalt kommunistliku režiimi usuvastasest propagandast. Sellesama nimekirja tipus asuvad näiteks religiooni suhtes väga kirglikud Rumeenia ja Poola. Seega on ebaloogiline järeldada, et kuulumine ateistlikku idablokki oleks suutnud muuta uskliku meelelaadi ilmalikuks või et see oleks otsustav põhjus, miks traditsiooniliste paranormaalsete uskumuste populaarsus on postkommunistlikes riikides suurem.

4. Religioossete tõekspidamiste austamine töötab ebausu suhtes kahte pidi – ühelt poolt on inimesed, kes usuvad jumalat, rohkem alid uskuma ka teisi teaduslikult seletamatuid nähtusi. Teisalt aga on sügavalt usklikud ning usku praktiseerivad inimesed vähem vastuvõtlikud teistsuguste nähtuste aktsepteerimisele, sest need võivad minna jumala teenimisega vastuollu. Seda arusaama illustreerivad hästi näited kahest riigist – Ameerika Ühendriikidest ja Maltalt. Kuigi võrreldes teiste lääneriikidega on nad mõlemad tuntud tugeva religioossuse poolest, erineb nende elanike suhtumine ebausku kardinaalselt.

5. USA on üks väheseid arenenud maailma riike, kus religioon on nii tugev, et seda kasutatakse endiselt poliitilise mõjuvahendina, ent samas ei ole see kultuurilise ebaühtsuse ega ameerikaliku kergemeelse moraali tõttu enam tugevalt seotud institutsioonide ja karmi usupraktikaga. Nii käivad ameeriklaste usk jumalasse ja traditsioonilistesse paranormaalsetesse sündmustesse käsikäes ja nende spirituaalne mõtlemine ainult soosib nii müstitsismi kui religiooni populaarsust. Selle ja paljude teiste mõjurite tulemusena on Ameerika üks ebausklikumaid riike läänemaailmas.

6. Sellele täielik vastand on aga Malta, kus usuõpetus on kohustuslik ja abielulahutus keelatud ning kus järgitakse rohkem usulisi ettekirjutusi ja rituaale. Kuna maltalaste moraalinorme ja kombetalitusi dikteerib enam kristlus, millega ebausk vastuollu läheb, on ka viimast Maltal vähem kui paljudes teistes riikides.

7. Kuidas seostub aga jumala mitteuskumine teiste müstiliste nähtuste austamisega? On oletatud, et eestlaste seas laialt levinud paranormalsed uskumused võivad olla seotud meie usuleigusega – inimesed ei soovi uskuda kesket autoriteeti, vaid eelistavad midagi lokaalsemat ning konkreetsemat, olgu selleks siis nõiad, pendlimehed või astroloogid. Tõepoolest, vastupidiselt religioonile jätavad ennustajad, tervendajad ja imetegijad rohkem ruumi fantaasiale ja valikutele, konkreetsete isikute austamine pakub võimalust end paremini identifitseerida ning leida põhjuseid, miks just seda kindlat nähtust usutakse. Erinevalt religiooni terviklikkusest jätab uskumine üksikutesse paranormaalsetesse fenomenidesse inimestele võimaluse mõelda, et nad on ratsionaalsed ega usu millessegi põhjendamatult.

8. Uskumine selgeltnägijatesse, ennustajatesse, horoskoopidesse ja muusse müstilisse on seotud ka ebastabiilsuse, ebakindluse ja hirmuga tuleviku suhtes. Teadmatus ja hirm suunab inimesi abi otsima kõrgematelt jõududelt ning kontrolli kaotamine olukorra üle paneb lootma mõjurite peale, mis ei sõltu inimesest endast.

[---]

9. Ehk saab ebausu populaarsust põhjendada ka eestlastel selja taga oleva keerulise ajalooga, mille jooksul on tulnud taluda erinevaid võõrvõime, raskeid tingimusi ja ebakindlust tuleviku suhtes. Lisaks lihtsalt ebakindlatele või halbadele majanduslikele tingimustele suurendab ebaosku majanduslik ebavõrdsus, mis on Eestis üks Euroopa suurimaid.

10. Samas, rääkides eestlaste ebausust, oleks lühinägelik alustada põhjuste otsimist eelmise sajandi lõpust – teadupärast on meie rahvas olnud maausuline aegade algusest alates.

13. sajandil hakati küll eestlasi ristiusustama, ent ilmselgelt ei olnud sellega võimalik kaotada meie „paganlikke“ kombeid ja rituaale ning sinne rahvas jätkas puude, kivide ja jõgede kummardamist. „Ebaosku“ ei suutnud välja juurida Rootsi ülemvõim 17. sajandil Lutheri reformatsiooni laiendades ega ka rahvuslik ärkamine ja hariduse laienemine 19. sajandi teisel poolel. Hiljutine Nõukogude režiim võitles küll nii religiooni kui ka traditsiooniliste uskumuste vastu, ent sügavalt sisse juurdunud traditsioonilised paranormalsed uskumused leidsid taasiseseisvudes oma renessansi tänu sõnavabadusele, internetile ja ebakindlale ühiskondlikule olukorrale.

11. Loomulikult ei ole kohane väita, et eestlased on jäänud truuks oma kindlatele sajanditetagustele dogmadele, ent ometi eelistatakse endiselt ühele kindlale jumalale uskumist erinevatesse paranormaalsetesse sündmustesse. Küllap näitab tulevik, kas jääme „paganateks“ Euroopas ka edaspidi.

Merit Valge, *lühendatult ajalehest Postimees*, 13.02.2011

I. ÜLESANNE

(30 / 100)

Vasta teksti põhjal küsimustele, kasutades oma sõnu ja täislauseid. Iga õige vastus annab 5 punkti.

1. Seleta oma sõnadega lahti järgmised sõnad ja väljendid: (5 × 1)
 - a) tõekspidamine
 - b) ebausk
 - c) ratsionaalne
 - d) autoriteet
 - e) välja juurima
2. Kuidas mõjutavad paranormaalset uskumust inimeste käitumist? (8. lõik) (5)
3. Milliste tunnuste põhjal rühmitab autor paranormaalset uskumusi? (2. lõik) (5)
4. „Seega on ebaloogiline järeldada, et kuulumine ateistlikku idablokki oleks suutnud muuta uskliku meelelaadi ilmalikuks ...“ Selgita artikli 3. lõigu põhjal, miks autor nii arvab. (5)
5. „Religioosete tõekspidamiste austamine töötab ebausust kahte pidi – ühelt poolt on inimesed, kes usuvad jumalat, rohkem alati uskuma ka teisi teaduslikult seletamatuid nähtusi. Teisalt aga on sügavalt usklikud ning usku praktiseerivad inimesed vähem vastuvõtlikud teistsuguste nähtuste aktsepteerimisele ...“ (4. lõik). Selgita tekstile tuginedes, kuidas autor seda väidet tõestab. (5)
6. „... inimesed ei soovi uskuda kesket autoriteeti, vaid eelistavad midagi lokaalsemat ning konkreetsemat ...“ (7. lõik). Selgita nelja näite varal, kuidas selline nähtus Eestis avaldub. (5)

II. ÜLESANNE:

(30 / 100)

Artikkel kannab pealkirja „Miks me usume muinasjuttudesse?“ Kas sinu arvates selgub artiklist, miks me nendesse usume?

Kirjuta umbes 100sõnaline kommentaar oma seisukoha põhjenduseks.

III. ÜLESANNE:

(40 / 100)

Kirjuta umbes 300sõnaline kirjand. Vali üks antud teemadest.

- 1) Lootusel on mitu nägu
- 2) Meie tänapäeva ühiskonnas on kõik keskendunud siia ja praegu